

Varhaiskasvatuksen sosionomin yhteistyö perheiden kanssa

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

2023

Viivi Kuitto ja Hanni Kotiranta

Tiivistelmä

Tekijä(t) Kuitto, Viivi Kotiranta, Hanni	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 37	Valmistumisaika 2023
Työn nimi Varhaiskasvatuksen sosionomin yhteistyö perheiden kanssa		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Tiivistelmä <p>Vuonna 2018 voimaan tulleessa varhaiskasvatuslaissa (540/2018) määriteltiin uusi ammattinimike - varhaiskasvatuksen sosionomi. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kirjallisuuskatsauksen avulla selvittää, miten varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista, työnkuvaa sekä perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä, on määritelty varhaiskasvatuksessa.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, joka toteutettiin narratiivisella sekä laadullisella työotteella. Työn vaiheita olivat tutkimuskysymyksen muodostaminen, aineiston keruu ja analysointi sekä tulosten esittäminen. Aineistoa kerättiin eri tietokannoista, kuten LAB Primosta, Google Scholarista, Finna fi:stä sekä Google hakukoneesta. Valintaprosessin jälkeen analysoitava aineisto teemoitettiin opinnäytetyöhön.</p> <p>Opinnäytetyön havainnot osoittavat, että sosionomikoulutus antaa laajan osaamistason perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Koulutuksessa hankittu osaaminen tulee esille perheiden kohtaamisissa, lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisessa, lapsien edun mukaisessa toiminnassa heidän tasa-arvonsa sekä osallisuutensa huomioiden, menetelmä- ja teoriaosaamisessa sekä palveluohjauksessa. Varhaiskasvatuksen sosionomin ammattitaidolle on tarvetta tässä muuttuvassa yhteiskunnassa.</p>		
Asiasanat Varhaiskasvatus, sosionomi, osaaminen, lapsi, perhe, yhteistyö, moniammatillinen, palveluohjaus		

Abstract

Author(s) Kuitto, Viivi Kotiranta, Hanni	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2023
	Number of Pages 37	
Title of Publication Sociologist's cooperation with families in early childhood education		
Degree, Field of Study Sociologist (UAS)		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party) N/A		
Abstract <p>The Early Childhood Education Act of 2018 (540/2018) established a new job title – preschool sociologist. The purpose of this thesis is to examine publications and research papers to determine how they characterise preschool sociologist's skills and job descriptions in the early childhood education setting as well as in their collaboration with families.</p> <p>The research approach used was a qualitative textual analysis, which was achieved through narrative work. The steps of the project involved formulating the research question, collecting, and processing data and presenting the findings. The information was acquired from many sources, including, but not limited to, LAB Primo, Google Scholar, Finna.fi and Google search engine. Following the gathering process, we were left with a diverse set of materials for analysis, which we organised by theme to our final thesis.</p> <p>The thesis findings demonstrate that sociologist education provides a broad level of competency for working with families. The practical skills gained through the education especially shine in meeting families, supporting the child and family's well-being, working for the best interests of children while considering equality and participation in activities, showing practical and theoretical knowledge, and service guidance. There is a clear need for a preschool sociologist's professional talents in this ever-changing socio-cultural environment.</p>		
Keywords Early childhood education, preschool, sociology, child, family, cooperation, multi-professional, service guidance		

Sisällys

1	Johdanto.....	5
2	Teoreettiset lähtökohdat.....	7
2.1	Varhaiskasvatuksen muutokset Suomessa.....	7
2.2	Henkilöstörakenteen muutokseen vaikuttanut laki.....	8
2.3	Yhteiskunnallinen merkitys.....	9
2.4	Moniammatillisuus tiimityönä	10
3	Sosionomin rooli varhaiskasvatuksessa.....	12
3.1	Sosionomin osaaminen.....	12
3.2	Osallistava työskentely lasten ja perheiden kanssa.....	14
3.3	Yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys.....	15
3.4	Varhainen puuttuminen ja puheeksi otto	16
4	Lapsiperheiden palveluja	18
4.1	Lapsiperheiden kanssa tehtävä sosiaalityö	18
4.2	Tukisuhdetoiminta.....	18
4.3	Sosiaalityö ja -ohjaus	18
4.4	Lastensuojelu.....	19
4.5	Perhehoito ja sijaisperheet.....	19
4.6	Kotipalvelu	20
4.7	Kasvatus- ja perheneuvonta	20
4.8	Muut yhteistyötahot.....	21
5	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus menetelmänä	22
5.1	Kirjallisuuskatsaus	22
5.1	Aineiston haku ja valinta	22
5.2	Tutkimusaineiston kuvaus.....	23
5.3	Aineiston analyysi	24
6	Havainnot.....	25
6.1	Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen.....	25
6.2	Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö.....	26
7	Pohdinta	27
7.1	Tulevaisuuden näkymät	27
7.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	30
	Lähteet.....	32

1 Johdanto

Varhaiskasvatus on murroksessa, ja asiantuntijoiden muutosten tarkastelu on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen aihe. Varhaiskasvatuksessa havaittuihin haasteisiin pyritään vastaamaan laajentamalla päiväkotien ryhmien asiantuntijuutta sekä hyödyntämällä moniammatillisuutta. Nämä varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen muutokset tuovat alalle aivan uuden ammattiryhmän, varhaiskasvatuksen sosionomit, jotka tulevat työskentelemään varhaiskasvatuksen piirissä vuoteen 2030 mennessä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 37.) Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvausta ei kuitenkaan määritetä laissa tarkemmin, vaan se on jätetty kuntien profiloitavaksi (Sivistysvaliokunta 2018). Tällä hetkellä muutamia kaavailuja työnkuvasta ja osaamisen tasosta on esitetty eri tahoilla, mutta ne ovat jääneet hahmotelmiksi tai oppaiksi. Kuitenkin osa kunnista on jo ehtinyt palkkaamaan ensimmäiset varhaiskasvatuksen sosionomit.

Idea opinnäytetyön aiheeseen syntyi, koska varhaiskasvatuksen uusi tehtävänimike ja sen työnkuva aiheutti paljon keskustelua sosionomiopiskelijoiden sekä varhaiskasvatuksen työyhteisön keskuudessa. Opinnäytetyön tehtävänä on tarkastella henkilöstörakenteen muutoksen vaikutuksia, sosionomin roolia ja sen tuomaa merkitystä varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena on tuoda myös esille sosionomin osaaminen ja sen tuoma hyöty perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Tutkimuksen tavoitteena on havaita tulevaa varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuva, perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja samalla kehittää myös omaa ammatti-identiteettiä. Tutkimusmenetelmänä käytetään kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, ja työnkuvauksen pohjana käytetään Talentian (2022) opasta, jossa on luonnos varhaiskasvatuksen sosionomin toimenkuvasta. Opinnäytetyön muut aiheeseen liittyvät aineistot koostuvat moninaisista tutkimuksista, hankkeista sekä artikkeleista. Opinnäytetyön tutkimuskysymys on: mitä osaamista varhaiskasvatuksen sosionomi tuo lapsien ja perheiden palveluihin?

Opinnäytetyö antaa varhaiskasvatuksen kentälle ja yhteistyötahoille informaatiota sosionomin roolista, asiantuntijuudesta sekä vastuusta hänen toimiessaan moniammatillisessa tiimissä. Lisäksi toiveena on, että tutkimuksesta hyötyisivät myös opiskelua suunnittelevat tai tällä hetkellä opiskelevat sosionomiopiskelijat. Samoin opinnäytetyö antaa uutta tietoa sosionomin työstä niin varhaiskasvatuksen piirissä oleville lapsiperheille kuin heidän läheisilleenkin.

Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisen eli ammatillisten vahvuuksien tunnistaminen ja niiden määrittely onkin tärkeää, jotta voidaan pitää varhaiskasvatus lapsen sekä perheen edun mukaisena ja laatu hyvänä. Sosionomin täytyy osata käyttää koulutuksessa saamaansa oppejaan hyödyksi, tuoda se esille informoimalla perheitä sekä antaa heille tarvittava ohjaus

ja tuki. Koska tuen muodostaminen perheille vaatii usein verkostoitumista ja moniammatillista yhteistyötä, se myös näyttäytyy varhaiskasvatuksen sosionomin työssä hyvin merkittävällä tavalla.

2 Teoreettiset lähtökohdat

2.1 Varhaiskasvatuksen muutokset Suomessa

Päiväkotitoiminta on alkanut Suomessa vuonna 1973, kun laki lasten päivähoidosta (36/1973) säädettiin. Tällöin varhaiskasvatuksen tehtävät painoutuivat lähinnä sosiaali- ja työvoimapolitiisiin tehtäviin. Päiväkodeissa työskenteli opistokoulutuksen saaneita lastentarhanopettajia, sosiaalikasvattajia, lastenhoitajia ja heidän ohellaan päiväkotiapulaisia. Päivähoidon laajetessa ja vakiinnuttaessaan paikkansa, lastentarhanopettajien koulutus pidennettiin kolmivuotiseksi ja lastenhoitajakoulutus korvattiin päivähoitajakoulutuksella. Samanaikaisesti päiväkotiapulaisen tehtävät lakkautettiin. Kun tarkastellaan tätä suomalaista päiväkotihistoriaa taaksepäin, voidaankin havaita moniammatillisuuden juurien paikantuvan jo 1990-luvulle asti. (Karila & Kupila 2010, 24–25.)

2000-luvulla päiväkodin tehtävät alkoivat saada opetuksellisia ja kasvatuksellisia painotuksia, ja esiopetus rakennettiin osaksi suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää. Samanaikaisesti nousi myös ammattilaisten koulutustaso, kun lastentarhanopettajia aloitettiin kouluttamaan yliopistoissa sekä ammattikorkeakouluissa, ja lastenhoitajat alkoivat olemaan pääosin lähihoitaja- tai lastenhoitajakoulutuksen saaneita. (Karila & Kupila 2010, 24.)

Kaikki nämä viime vuosikymmenien varhaiskasvatuksen muutokset ovat liittyneet pääosin hallintoalaan, työtapoihin ja pedagogiseen ajatteluun. Hallinnossa yksi merkittävimmistä muutoksista tapahtui vuonna 2013, kun varhaiskasvatus siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan. Tämän lisäksi seuraavina vuosina asiakirjoja uudistettiin paljon, jolloin tuli voimaan muun muassa uusi varhaiskasvatuslaki (540/2018) sekä päivitetty versio Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (Opetushallitus 2019).

Vaikka Suomessa varhaiskasvatusjärjestelmä on hyvin suunniteltu, se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö kehittämisen kohteitakin löydy. Lainsäädäntö ei voi toimia vain itsestään, vaan siihen tarvitaan myös hyviä toimia. Vlasov (2018) on tutkinut väitöskirjassaan, kuinka nämä varhaiskasvatuksessa tapahtuneet muutokset ovat haastaneet varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteutumista, vanhempien roolia varhaiskasvatuksen asiakkaina sekä heidän kanssaan tehtävää yhteistyötä. Muutokset velvoittavat ammattilaiset omaksuma uudenlaisen kasvatusajattelun, mikä vaatii heiltä entistä enemmän suunniteltua ja monipuolista ammattilaisuutta henkilöstön keskuudessa. Ammattilaiset joutuvat samanaikaisesti muodostamaan itselleen myös uudenlaisen ammatti-identiteetin, koska roolijako muuttuu yhteisössä uudenlaiseksi (Karila & Kupila 2010, 10–15).

Varhaiskasvatuksen työympäristön laadusta nousee tällä hetkellä esille eniten työn moninaisuus, kiire, jatkuvat muutokset sekä epäselvyydet eri ammattiryhmien vastuista ja velvoitteista. Valitettavasti myös eri toimintayksiköiden toimintatavat ja toimintakulttuuritkin vaihtelevat suuresti. Suurin osa työoloista ovat sidoksissa henkilöstön osaamistasoa ja ammattirakennetta koskevaan sääntelyyn, vaikkakin oman yksikön toimintaan on vielä jonkin verran mahdollisuuksia vaikuttaa. Tulevaisuudessa vaaditaan kuitenkin aina vain enemmän yksikköön panostusta ja hyvää pedagogista johtamista. (Karila 2016, 39–41.) Varhaiskasvatuksessa tapahtuneita muutoksia ovat kokeneet myös käsitykset lapsen varhaisesta oppimisesta sekä osallisuudesta. Tutkimustiede on tuonut esille, että lapset ymmärretään nykyään täysvaltaisiksi jäseniksi, jolloin myös varhaiskasvatus koetaan yhdeksi merkittäväksi poluksi ihmisen elinikäisen oppimisen aikana. (Ukkola-Mikkola ym. 2020, 2.)

2.2 Henkilöstörakenteen muutokseen vaikuttanut laki

Maassamme on tehty monien vuosien ajan uusia linjauksia varhaiskasvatuksen kehittämiseksi. Varhaiskasvatuslakiin tehty muutos astui voimaan 1.9.2018. Sen tavoitteena on yhtenäistää varhaiskasvatuksessa käytettäviä tehtävänimikkeitä ja samalla täsmentää niiden ammatilliset osaamisvaatimukset, joiden kelpoisuudet tulevat muuttumaan 1.1.2030 mennessä. Siirtymävaiheen jälkeen varhaiskasvatuksen tehtävänimikkeet tulevat olemaan varhaiskasvatuksen johtaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi ja varhaiskasvatuksen lastenhoitaja. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 35 §.) Henkilöstörakenteen muutoksen jälkeen varhaiskasvatuksen opetus-, kasvatus- ja hoitotehtävissä toimivasta henkilökunnasta kahdella kolmasosalla täytyy olla varhaiskasvatuksen sosionomin tai varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus ja muilla vähintään lastenhoitajan pätevyys (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 74 §).

Sosionomiopiskelijoiden kohdalla tämä tarkoittaa suurta muutosta. Ne opiskelijat, jotka aloittivat sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon opiskelun 1.9.2019 jälkeen, eivät saavuta enää varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyttä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 75 §.) He valmistuvat jatkossa varhaiskasvatuksen sosionomeiksi, kun opintoihin on sisältynyt 60 opintopisteen laajuiset varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 27 §).

Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen opettajan tehtävissä toimiville sosionomeille esitetään mahdollisuutta saada kelpoisuus opettajan tehtäviin suorittamalla 25 op:n laajuinen täydentävä koulutus (Karila ym. 2017, 90). Tämän varhaiskasvatuslain muuutoksen lisäksi myös useat valtakunnalliset linjaukset ja lait, kuten esimerkiksi perusopetuslaki (628/1998,

16–17 §) ja lastensuojelulaki (417/2007, 3 §), velvoittavat kehittämään yhteistyötä varhaiskasvatustalvelujen sekä muiden lasten kanssa toimivien tahojen välille.

2.3 Yhteiskunnallinen merkitys

Varhaiskasvatustyöhön vaikuttaneiden muutoksien syynä ovat olleet muun muassa lapsuuteen sekä varhaiskasvatukseen liittyvät ajattelutavan muutokset, joiden takia varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat kohdanneet aivan uudenlaisia odotuksia kasvatustyöltään. Lisäksi yhteiskunnalliset, kulttuuriset sekä sosiaaliset muutokset, kuten esimerkiksi monikulttuurisuus, perheiden moninaisuus, ympäristökysymykset, teknologian kehitys, lapsiperheköyhyys ja työelämän muutokset, vaikuttavat kaikki osaltaan kasvatustyöhön (Ukkonen-Mikkola ym. 2020, 1).

Vuosina 2005–2007 varhaiskasvatuksen neuvottelukunta ja sen alaisena toimineet jaostot esittivät raporteissaan, että varhaiskasvatuksen koulutustasoa on tarpeen nostaa ja osaamista kehittää, koska työtehtävät ovat sosiaalisesti, pedagogisesti ja yhteiskunnallisesti laajentuneet ja vaikeutuneet. Koulutustason nostolla voidaan edistää maahanmuuttajataustaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten asemaa, ja se tapahtuisi muuttamalla kelpoisuuksia koskevia säädöksiä ja henkilöstörakennetta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008.)

Suomessa elää monikulttuurisia ihmisiä ja varhaiskasvatuksessa on paljon lapsia eri kulttuureista. Suomalainen varhaiskasvatus ei voi itsessään muuntautua kenenkään kulttuuriksi, mutta se voi tukea ja arvostaa muiden kulttuureja. Varhaiskasvatuksen sosionomin tulee osata ymmärtää se, kuinka tärkeää lapselle ja perheelle on heidän oma kulttuurinsa. Tavoitteena on ymmärtää näiden perheiden moninaisuus, johon liittyy esimerkiksi kieli, katsomus, uskonto, kulttuuri ja perhesuhteet. Kulttuurinen moninaisuus tulee osata nähdä vahvuutena ja rikkautena, joka opettaa meille kaikille suvaitsevaisuutta ja avarakatseisuutta. (Lampi & Lehtonen 2022, 16.)

Monikulttuurisuuskasvatus on kaikille lapsille tarkoitettua, ja esiopetuksessa opetussuunnitelmaa onkin hyvä rikastuttaa erilaisilla kulttuurisilla elementeillä. Tulevaisuudessa tarvitaan aina vain enemmän taitoja toimia globaalissa maailmassa, jossa yhdistyvät eri kulttuurit. Tämän takia monikulttuurisuuden oppiminen kuuluu niin lapsille kuin myös varhaiskasvatuksen ammattilaisillekin. (Lampi & Lehtonen 2022, 17.)

Monikielisyys on myös tärkeä tiedostaa, ja suurin osa lapsista saakin tutustua monikielisyyteen jo varhaiskasvatuksessa. Kieli on osa ihmisen identiteettiä, ja varhaiskasvatuksen sosionomin tulee osata tukea sekä arvostaa perheiden ja lapsen omaa kieltä. Sen takia muun muassa tulkin käyttäminen varhaiskasvatuskeskusteluissa on tärkeä

osa ymmärretyksi tulemista. Haku- ja vientitilanteissa vanhempien kanssa kommunikointi voi olla haastavaa, mutta siinäkin voi hyödyntää kuvia, eleitä ja viittomia. Monesti vanhemmat ja varsinkin lapsi oppivat helppoja ja tärkeitä suomen kielen sanoja, joita voi alkaa hyödyntää myös arjessa. (Lampi & Lehtonen 2022, 18.)

Lapsiperheköyhyyden määrää on vaikea arvioida, mutta se koskee valitettavan monia perheitä. Köyhyys voi näkyä perheessä ruuan laadussa ja määrässä, huonona vaatetuksena, asumisoloina, rajallisina harrastusmahdollisuuksina tai arjessa lapselle saattaa kasautua enemmän vastuuta omasta elämästään sekä kotitöistä. Köyhyyden takia lapset voivat kokea syrjimistä, kiusaamista ja osattomuutta. (Perälä 2020, 11–12.) Varhaiskasvatuksen sosionomin on huomioitava, että kaikilla lapsille ei ole välttämättä samanlaisia mahdollisuuksia. Varallisuus on kuitenkin iso tekijä lapsen arjessa ja tulevaisuudessa. Varhaiskasvatuksessa lapsiperheköyhyys voi näkyä myös siinä, että lapsi ei välttämättä saa uusia asusteita, kun vanhat jäävät pieneksi, ja vanhempi saattaa siirtää monia hankintoja. Vanhempaa ei missään nimessä saa tuomita tai kyseenalaistaa lapsen hyvinvoinnin huolehtimisesta, mutta vanhemman kanssa voi pohtia erilaisia ratkaisuja. Vanhempaa ja perhettä pitää tarvittaessa ohjata avun piiriin tai olla mahdollisesti mukana esimerkiksi hakemusten täyttämässä. (Perälä 2020, 11–12.)

Varhaiskasvattajan tulee ottaa aina huomioon yhteiskunnalliset muutokset ja ymmärtää niiden merkitykset. Toimintatavan tulee olla lasta sekä perhettä kunnioittavaa, lapsen hyvää lapsuutta ja tulevaisuutta edistävää. Lapsen etu on ensisijaista ja lasta suojataan välineellistämiseltä. Ammatilaisen täytyy edistää kaikkien perheiden ja lasten kuulumista yhteiskuntaan ja yhteisöön. Omalla ammatillisuudellaan ja arviointikyvyllään työntekijä tunnistaa varhaiskasvatuksen yhteiskunnallisen merkityksen, ja tuo lapsen äänen mukaan päätöksentekoon. (Pesonen 2020, 11.)

Kasvatustyöhön vaikuttaa myös hyvin voimakkaasti kuntien halu tehostaa työtä, mikä näyttäytyy työntekijöille tahdin kiihtymisenä, useiden tehtävien hallitsemisena, työaikojen liukumisena sekä valtavana tietotulvana. Nämä asiat tulisi ehdottomasti nyt huomioida, kun varhaiskasvatuksen tehtäväjakoja tarkastellaan. (Ukkonen-Mikkola ym. 2020, 1.)

2.4 Moniammatillisuus tiimityönä

Varhaiskasvatus rakentuu tiimityöstä ja moniammatillisuus on suuri osa sitä, vaikkakin moniammatillisuutta on varhaiskasvatuksessa tulkittu sekä ihanteeksi että ristiriitoja tuottavaksi toimintatavaksi. Karila ja Kupila havaitsivat tutkimuksessaan (2010, 4–6), että moniammatillisuus on aiheuttanut huolta juuri ammattilaisten vastuiden ja velvoitteiden hämärtyksen vuoksi. Heidän mukaansa ammattilaisten on tärkeää selkiyttää ja vahvistaa

työnjakoa ja ammatti-identiteettiään, selvitäkseen työelämän jännitteistä ja muutoksista. Voimaantunut ammattilainen toimii niin yksilö kuin yhteiskunnallisellakin tasolla varhaiskasvatuksen puolesta, puolustaa tärkeitä asioita, omia arvojaan ja vaikuttaa niiden puolesta sekä integroituu uuteen työyhteisönsä helpommin.

Kasvatustyön lähtökohtana täytyy olla tasavertainen toiminta. Kuitenkin varhaiskasvatuksen työn haasteina ovat olleet muun muassa nämä tehtävänkuvien epäselvyydet ja henkilöstön monenlaiset roolit, sekä toimimaton työn organisointi. (Ukkonen-Mikkola ym. 2020, 3–4.) Varhaiskasvatuksessa työskentelee erilaisia ammattilaisia, joilla on sekä yhteisiä että omia vastuualueitaan. Tämän takia toiminnassa täytyy tunnistaa selkeästi muiden ammattilaisten osaaminen ja vastuualueet, jotta moniammatillinen yhteistyö toimisi parhaiten. Näiden lisäksi mukana voi olla muitakin ammattilaisia ja ulkoisia palveluja, joiden tarpeen määrittelee lasten tarvitsema apu. (Sandström ym. 2018.) Varhaiskasvatuksen yhteisössä sosionomin vastuulla on palvelujärjestelmien hallitseminen. Hänen tehtäviinsä kuuluu johtaa monialaisessa yhteistyössä verkostoyhteistyötä sekä suunnitella, toteuttaa sekä arvioida varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon välistä yhteistyötä perheitä auttaen. (Talentia 2022, 16.)

Työyhteisön tulee pitää yllä myös hyvää työilmapiiriä sekä kehittää laadukasta varhaiskasvatusta toimiessaan moniammatillisessa tiimissä. On tärkeä miettiä hyviä puolia ja tuoda varhaiskasvatuksen positiivista puolta muidenkin tietoisuuteen. Hankalista asioista täytyy osata keskustella, ja viedä ne tarvittaessa tiedoksi johdolle asti. Keskustelu työn kuormittavuudesta ja keinojen keksiminen kuormittavuuden vähenemiseen parantaa aina myös työn laatua. (Talentia 2022, 30.)

Moniammatillisuutta kehittämällä voidaan voittaa haasteita, joita varhaiskasvatuksessa ilmenee. Tulevaisuudessa moniammatillisuutta tullaan tarvitsemaan aina vain enemmän, ja sen tulisi näkyä myös koulutuksessa sekä sen kehittämisessä. (Tiilikka ym. 2018, 7.)

3 Sosionomin rooli varhaiskasvatuksessa

3.1 Sosionomin osaaminen

Varhaiskasvatuksen sosionomina voi toimia sellainen henkilö, joka on suorittanut sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinnon, johon on kuulunut varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet opinnot (Talentia 2022, 4). Ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmaa tarkastellessa voi hyvin todeta, että se on laadukkaasti suunniteltu ja toteutettu varhaiskasvatuksen sosionomin työkuvaan ajatellen. Taulukoon on koottu ne opintojaksot sisältöineen, joista varhaiskasvatuksen sosionomi saa osaamisensa perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön (Taulukko 1).

Opintojaksot	Tavoitteet ja sisältö
Ihmisen kasvu, kehitys ja kasvuympäristöt	<ul style="list-style-type: none"> - kehityspsykologia, temperamentti, psyykinen itsesäätely, varhainen vuorovaikutus - kehityksen osa-alueet, tehtävät ja haasteet - perheiden monimuotoisuus
Varhaiskasvatus ja tuen tarpeet	<ul style="list-style-type: none"> - havainnointi, suunnittelu, toteutus, arviointi, dokumentointi, pedagogisen toiminnan kehittäminen - kasvatusyhteistyö huoltajien kanssa - lasten ja perheiden hyvinvoinnin riskitekijät - palveluohjaus ja verkostoyhteistyö
Sosiaali- ja terveysalan ammatilliset lähtökohdat Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> - organisointi ja asiakkaan asema järjestelmässä - säädökset, eettiset periaatteet ja arvot - toiminnankykyyt ja hyvinvointiin vaikuttavat tekijät, toimijat ja palvelut - sosiaaliturvan pääpiirteet
Sosiaalinen osallisuus ja toimijuutta tukeva asiakastyö	<ul style="list-style-type: none"> - sosiaalipedagogiikka - asiakastyön keskeiset menetelmät ja prosessit
Asiakkaan oikeuksia turvaava lainsäädäntö	<ul style="list-style-type: none"> - keskeinen sosiaalilainsäädäntö - asiakastyön tietosuoja ja -turva
Monitoimijainen työ lasten ja perheiden palveluissa	<ul style="list-style-type: none"> - suojaavien ja riskitekijöiden merkitykset hyvinvoinnissa - varhaisen vaiheen tuki ja perhepalvelujen yhteensovittaminen
Ohjaajan itsetuntemus, vuorovaikutusosaaminen ja viestintätaidot	<ul style="list-style-type: none"> - viestintätilanteet ja niiden kehittäminen - ryhmän toimimisen taidot ja niiden arviointi
Diversiteettiosaaminen Yhdenvertaisuuden rakentaminen	<ul style="list-style-type: none"> - monimuotoisuuden ymmärtäminen ja interkulttuurinen osaaminen - kulttuurisensitiivinen ohjaaminen - yhdenvertaisuuden edistäminen
Päihde- ja mielenterveys Lastensuojelu	<ul style="list-style-type: none"> - päihteenkäytön erilaiset vaikutukset mielenterveyden merkitys ja yleisimmät mielenterveyshäiriöt - lastensuojelulaki, toiminta eettisten periaatteiden ja lasten edun mukaisesti

Taulukko 1. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista tukevat opintojaksot (LAB-ammattikorkeakoulu 2023).

Varhaiskasvatus on monialainen kasvatusyhteisö, jossa tarvitaan paljon erilaista osaamista ja ammattiryhmiä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen tasoa pidetään Suomessa yhtenä arvostettuna laatutekijänä. (Karila ym. 2017, 87–88.) Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan kuvata kompetensseina, joita ovat asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen sekä eettinen osaaminen, työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen sekä tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen (kuva 1).

Sosiaalialan eettinen osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> Ihmisarvon, tasa-arvoisuuden ja oikeudenmukaisuuden edistäminen Eettisesti perusteltu oman ja ammattialan toiminnan reflektio
Asiakastyön osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> Ammatillisen vuorovaikutussuhteen luominen ja palvelutarpeen arviointi Tilanteeseen soveltuvien työmenetelmien valitseminen Muutokseen tähtäävä prosessi, moniammatillisuus Asiakastyön arvioinnin ja dokumentoinnin taidot
Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> Palveluohjausprosessi ja palveluiden koordinointi ja sovittaminen tilanteeseen ja voimavaroihin Palveluiden toimintalogiikka, reunaehdot ja juridinen säädöspohja Yhdyspinoilla ja verkostoissa työskentely
Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> Sosiaalisen osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen Syrjäytymisen ehkäisy yhteisöissä ja yhteiskunnassa Osallistavat ja valtaistavat toimintatavat Vaikuttamistyö
Tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen	<ul style="list-style-type: none"> Tutkitun tiedon tuottaminen, tulkinta, käyttö ja jakaminen Innovatiivisten menetelmien hyödyntäminen työelämän kehittämisessä
Työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen	<ul style="list-style-type: none"> Lähijohtaminen Työn laadun, tulosten ja vaikutusten arviointi Kehittämishankkeiden johtaminen Sosiaali- ja varhaiskasvatusalan yrittäjyyden perusteet

Kuva 1. Sosionomin (AMK) kompetenssit ja varhaiskasvatuksen ydinosaaminen (Arene ry 2017, 4).

Kuvasta voidaan havaita, että varhaiskasvatuksen sosionomi vastaa hyvinvoinnin pedagogisesta edistämisestä sekä vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Perheiden kanssa hän arvioi muun muassa lasten hyvinvointia ja mahdollisia tuen tarpeita. Sosionomin vahvuutena on, että hänellä on erilaisiin kulttuureihin ja kunnan perhepalvelujen palveluihin liittyvää osaamista, lainsäädännön sekä verkoston tuntemusta. Hän osaa ohjata perheitä ja antaa heille oikeat toimintatavat. (Ukkonen-Mikkola 2020, 3–4.) Lisäksi sosionomi toimii perheiden tukena ja avustaa heitä verkostoitumaan myös keskenään. (Karila ym. 2017, 18.)

Hän huomioi lasten osallisuuden sekä toimii lapsi- ja voimavarakeskeisesti, jolla hän tukee lapsen laaja-alaista oppimista ja kasvua. Kiusaamisen sekä syrjäytymisen ehkäisy on myös suuriosa sosionomin työtä. (Talentia 2022, 14.) Näiden vastualueiden lisäksi sosionomi osallistuu lapsiryhmän kasvatukseen, hoitoon, opetukseen, kasvatusyhteisön toimintakulttuurin kehittämiseen sekä arviointiin yhdessä muiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa. (Ukkonen-Mikkola 2020, 3–4.)

Karilan ja Kupilan (2010, 16) mukaan varhaiskasvatuksen sosionomin on myös tärkeää reflektoida toimintaansa, jossa tutkitaan perheiden sekä lasten kanssa tekemää työtä. Analysoinnin avulla ymmärretään työtä paremmin, kehitetään tilanteiden hallintaa, itseymmärrystä sekä hyvän työn käytäntöjä, jossa samalla uudistetaan työkenttää ja ammattialaa. Reflektio voi myös kohdistua varhaiskasvatuksen poliittiseen, taloudelliseen tai sosiaaliseen kontekstiin, jolloin se kytkeytyy samanaikaisesti myös yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

3.2 Osallistava työskentely lasten ja perheiden kanssa

Suomessa tuli voimaan yhdistyneiden kansakuntien tekemä lasten oikeuksien sopimus vuonna 1991. Se on maailman laajimmin voimaansaattettu ihmisoikeussopimus, joka koskee kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia. Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään huolenpitoon sekä suojeluun, mikä velvoittaa aikuisia varmistamaan sen toteutumisen. (Lastensuojelun Keskusliitto.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) määrittelevät sen, että osallisuus on yksi keskeinen varhaiskasvatusta ohjaava asia. Varhaiskasvatuksessa tulee toimia osallisuutta edistäen, lasten, huoltajien sekä henkilökunnan mielipiteitä ja toimintatapoja arvostaen. Tällainen kaikkien osapuolten osallisuuden huomioiva toimintakulttuuri antaa mahdollisuudet hyvään ja sujuvaan arkeen. Kaikkien osapuolten mielipiteiden ja aloitteiden kuuleminen ja huomioiminen edellyttää myös sitä, että rakenteisiin halutaan tietoisesti vaikuttaa.

Eskelinen & Holmikari (2021, 27, 31) mainitsevat artikkelissaan, teoksessa Uudet tuulet - varhaiskasvatus matkalla tulevaisuuteen, että käsitys lapsesta toimijana on lähtökohta osallisuuden toteuttamiselle. Osallisuuden toteutuminen sekä yhteenkuulumisen tunne antaa kauaskantoisia ja myönteisiä vaikutuksia lapselle, siksi varhaiskasvatuksen ammattilaisten täytyy edesauttaa sen mahdollistamista. Jokainen lapsi ajattelee eri tavalla sen, mitä osallisuus tarkoittaa. Siksi osallisuuden mahdollisuuksia tulee mieltä aina myös yksilökohtaisesti. Kun kasvattaja tiedostaa osallisuuden merkityksen, lapsella on päiväkodissa mahdollisuudet jatkuvaan osallisuuden kokemusten keräämiseen. Se, että lapsi nähdään

aktiivisena toimijana, joka haluaa päättää omaa elämänsä koskevista asioista, on se samalla suuri toimintakulttuurin muutosta edeltävä asia.

Myös pedagogisen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on suuri merkitys osallisuudella. Varhaiskasvatuksen ammattilaisella tulee olla kyky tunnistaa lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä suunnata niiden mukaan toimintaa. Lapsille pienetkin hetket ovat merkityksellisiä, joten aina ei tarvitse olla toimintatuokioita, jotta pedagogiikka toteutuisi. Ammattilaisella tulee olla arviointikykyä, sensitiivistä havainnointia, lapsituntemusta ja taitoa sukeltaa lapsen kokemusmaailmaa ja havaita toteutuuko osallisuus. (Eskelinen & Holmikari 2021, 26–27.)

Osallistava työtapa alkaa perheen sensitiivisestä kohtaamisesta sekä arvostavasta vuorovaikutuksesta. Osallistava toimintakulttuuri vaatii ammattilaisilta toimintatapojensa jatkuvaa arviointia ja niiden kehittämistä. Tavoitteena on kasvatusyhteistyö, mikä toimii lapsen parhaaksi, yhdessä perheen kanssa. Se tapahtuu arkisissa tilanteissa ja vuoropuheluissa, molemminpuolisella avoimuudella sekä luottamuksella. Niissä hetkissä täytyy olla aikaa vanhempien ajatuksille, huolille sekä ideoille. Varhaiskasvatuksen sosionomeilla on hallussaan nämä työmenetelmät lasten hyvinvoinnin sosiaalisen ulottuvuuden havainnoimiseksi, yhteisöllisyyden sekä osallisuuden edistämiseksi ja perheiden vertaissuhteiden vahvistamiseksi. (Prokkola 2021.)

3.3 Yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitys

Varhaiskasvatuksen on pyrittävä tukemaan lapsen ikä ja yksilölliset tarpeet, huomioiden sosiaalinen, fyysinen sekä tunne-elämän kehitys. Varhaiskasvatuslaki määrittelee tunnistamaan yksilöllisen tuen tarpeen sekä antamaan tukea vanhemmille heidän kasvatustehtävässään. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3 §.) Kasvatustyö on perusluonteeltaan yhteisöllistä työtä, jonka vuoksi vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen osaaminen varhaiskasvatuksen piirissä on välttämätöntä. Keskeinen ulottuvuus siinä on kasvatusyhteistyö, joka toteutuu parhaiten toista kunnioittavan dialogisen vuorovaikutuksen kautta. (Karila ym. 2017, 73.)

Perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä tehdään asiakaslähtöisesti. Asiakaslähtöisyys tarkoittaa sitä, että jokainen asiakas eli tässä opinnäytetyössä perheet ja lapset, kohdataan yksilöinä ja ihmisarvoisesti. Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänä on kuunnella perheitä sekä antaa heille mahdollisuus kertoa omia mielipiteitään ja ajatuksiaan. Hänen täytyy olla valmis etsimään erilaisia keinoja, rohkaista perhettä vaikuttamaan omiin asioihinsa ja muodostamaan perheen kanssa yhteisymmärrystä heidän tilanteestaan. (Aalto & Kohtamäki 2018, 3.)

Asiakasymmärryksellä tarkoitetaan juuri sitä tietoa, jonka sosionomi osaa muokata tilanteeseen sopivaksi. Tietoa tulee osata myös pohtia ja hyödyntää eri tarkoituksiin perheen hyväksi. Sosionomilla tulee olla myös palveluymmärrystä eli tietoa palveluista ja niihin ohjaamisesta. Tällainen kyseinen toiminta on asiakaslähtöistä vasta, kun se tehdään yhdessä perheen kanssa, eikä vain itsekseen perhettä varten. Ymmärrys siitä, mitä perhe tarvitsee, tulee olla lähtökohtana kaikelle toiminnalle. (Aalto & Kohtamäki 2018, 4.)

Vanhempien ja perheen osallistuminen oman lapsen varhaiskasvatustoimintaan on pitkällä aikavälillä myös lapsen oppimisen perustana. Perhe on olennainen tekijä lapsen kehityksen muovaamisessa, ja vanhempien tukeminen on osa varhaiskasvatuksen ammattilaisen työnkuvaa. Lapsen emotionaaliset ja sosiaaliset taidot toimivat pohjana lapsen kaikelle oppimiselle, eikä pelkästään lapsen älykkyyttä. Perheen ja varhaiskasvatuksen sujuva yhteistyö edesauttaa myös näiden taitojen kehittymistä. (Christenson ym. 2009, 1–2.)

Yhteistyöosaamista tarvitaan myös silloin, kun työskennellään henkilöstön sekä moniammatillisen työyhteisön kanssa, kuten esimerkiksi perhetyön tai lastensuojelun kanssa. Jotta kyseinen yhteistyöosaaminen toteutuisi parhaimmalla mahdollisella tavalla, se vaatii myös työn kielellistä hallintaa. Sen avulla sosionomi pystyy kuvaamaan ja perustelemaan omia näkökantoja näille keskeisille yhteistyökumppaneilleen. (Karila ym. 2017, 74.)

3.4 Varhainen puuttuminen ja puheeksi otto

Revon (2015, 4–5) tekemässä tutkimuksellisen kehittämishankkeen kyselyissä kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset pohtivat muun muassa sitä, mikä on varhaiskasvattajien huolien puheeksi ottamisen velvollisuus ja miten siihen tulisi puuttua? Kuinka omat resurssit riittävät siihen? Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että varhaiskasvattajat toivoivat ohjausta, kuinka he voisivat havainnoida ongelmia, ja mihin palveluihin perheitä tulisi ohjata. Tähän kyseiseen haasteeseen juuri pyritäänkin vastaamaan näillä varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen muutoksilla. Muutoksen taustalla vaikuttaa ajatus siitä, että varhaiskasvatuksen opettajan asema rakentuisi pedagogisesta toiminnasta sekä lapsen oppimisen edistämisestä, ja varhaiskasvatuksen sosionomin asiantuntijuus kohdistuisi lapsen eduista ja hyvinvoinnista huolehtimiseen. (Ukkonen-Mikkola ym. 2020, 1.)

Suomessa varhainen puuttuminen on ollut esillä sosiaali- ja terveyshuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa Kasteessa, jonka valtioneuvosto on vahvistanut vuonna 2015. Ohjelma perustuu lakiin (laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta 733/1992), jossa määritellään sosiaali- ja terveyshuollon uudistettavat tavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Kaste-ohjelman ensimmäisellä kaudella (2008–2011) tavoitteina olivat hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen, syrjäytymisen vähentyminen,

terveyden ja osallisuuden lisääntyminen sekä palvelujen vaikuttavuuden, laadun ja saatavuuden parantuminen. Ohjelman keskeisiä vaikuttavia, kustannustehokkaita ja ihmisten elämänlaatua parantavia toimintoja olivat ongelmien ennaltaehkäisy, varhainen puuttuminen ja hyvinvointia edistävien palvelujen sekä olosuhteiden vahvistaminen. (Valtioneuvosto 2008, 22–24.)

Vuoden 2015 sosiaali- ja terveyshuollon kehittämisohjelman tavoitteena ovat olleet muun muassa hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen ehkäisevällä työllä ja varhaisella tuella. Ohjelmassa huomioitiin erityisesti lasten, nuorten ja lapsiperheiden rakenteiden sekä palvelujen järjestäminen asiakaslähtöisesti. Toimenpide 4:ssä esitettiin lasten ja lapsiperheiden toimintamalleja, jotka tukivat vanhemmuutta, perheitä sekä lasten kanssa työskenteleviä aikuisia. Kyseisessä Kaste-ohjelmassa mainittiin sosiaali- ja terveysministeriön huolehtivan myös siitä, että uuden varhaiskasvatuslain valmistelussa varmistetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteistyön toimivuus. Näiden tukitoimien ja palvelujen kehittämisessä tultaisiin huomioimaan eritoten niiden saavutettavuus ja esteettömyys. Lisäksi Kaste-ohjelman toimenpide 9:ssä määritellään varhaisen puuttumisen tavoitteeksi vahvistaa sekä edistää hyvinvointia ja ongelmia ehkäisevää toimintaa. (Valtioneuvosto 2016, 6, 21–22.)

Varhaisen puuttumisen käynnistää huoli lapsesta tai perheestä, mikä perustuu lapsen kanssa työskentelevän kontaktitietoon ja riskien huomioimiseen. Varhaisen puuttumisen ajatuksena on, että tukemalla vanhemmuutta ja perhettä saavutetaan samalla lapsen hyvinvointi. Tuki täytyy antaa riittävän varhain, oikeanaikaisesti sekä oikein kohdennetusti, ja se vaatii ammattilaiselta puheeksi ottamisen taitoa. (Pieksämäen kaupunki 2012.)

Puheeksi otto vanhempien kanssa täytyy tehdä kunnioittaen ja tukea tarjoten, koska asia voi nostaa vanhemmissa monenlaisia tunteita pintaan. Puheeksi oton tavoitteena on työntekijän ja perheen toiveikkuuden lisääminen sekä huolen väheneminen. Siinä löydetään yhdessä ratkaisut tilanteeseen, mahdollistetaan tukitoimet ja kartoittaen samalla verkoston tuen mahdollisuudet. Jotta toiminta onnistuisi parhaiten, siihen tarvitaan kaikkien osallisuutta, joustavaa yhteistyötä ja vanhempienkin voimavaroja sekä motivaatiota. (Lastensuojelun keskusliiton 2023.)

4 Lapsiperheiden palveluja

4.1 Lapsiperheiden kanssa tehtävä sosiaalityö

Perhetyö on perheille, jotka tarvitsevat tukea arkeen. Perhetyötä voi saada esimerkiksi, jos vanhempi on uupunut, vanhemmuudessa on haasteita, lähiverkosto puuttuu tai arjen sujuvuus on haastavaa. Perhetyöntekijä opastaa perhettä käytännön neuvoilla ja tuella haastavissa tilanteissa sekä kuuntelee heitä. Lapsiperhesosiaalityön tavoitteena on auttaa asiakasta selviytymään itsenäisenä sekä toimintakykyisenä arjessa. (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2023a.)

Perhetyön systeemisessä ajattelussa huomioidaan kokonaisvaltaisesti perheen voimavarat, vahvuudet, ihmissuhdeverkot, vuorovaikutussuhteet ja tuen tarpeet. Se mahdollistaa yhteistyön muiden palvelujen kanssa, asiakkaan arkiympäristössä ja suunnitelma tehdään aina perheen kanssa yhdessä. Työskentely voi olla lyhytkestoisempaa varhaisen tuen perhetyötä tai pitkäkestoisempaa, joka perustuu palvelutarpeenarviointiin. Perhetyössä tarjotaan asiakkaille myös neuvolan runko-ohjelman mukaisia käyntejä, erilaisia leikkiryhmiä ja tapaamispaikkatoimintaa. (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2023a.)

4.2 Tukisuhdetoiminta

Tukisuhdetoiminta on tarkoitettu perheelle, jossa vanhemman voimavarat ovat heikentyneet. Tällöin tukihenkilö tai tukiperhe voi olla hyödyllinen, jos perheellä ei ole lähipiiriä, josta saisi tukea. Tukisuhdetoiminta perustuu palvelutarpeenarviointiin ja on sosiaalihuoltolain mukaista lapsiperheiden palvelua (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 18 §).

Tukisuhdetoiminta toteutetaan vapaaehtoisen tukihenkilön tai -perheen muodossa. Tukihenkilö tapaa lasta yleensä pari kertaa kuukaudessa ja on luottamuksellinen henkilö. Tukiperheessä lapsi vieraillee yleensä kerran kuussa yhden viikonlopun ajan, jolloin hän saa osallistua tukiperheen tavalliseen viikonloppuun. Tukiperhe ja -henkilö toiminnalla tuetaan lapsen tervettä kehitystä ja kasvua. Samalla vanhempia tuetaan heidän kasvatustehtävässään sekä omien voimavarojen lisäämisessä. (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2023a.)

4.3 Sosiaalityö ja -ohjaus

Sosiaalityö on asiantuntija- ja asiakastyötä. Siinä rakennetaan sosiaalisen tuen ja palveluiden kokonaisuus, joka vastaa perheen, yksilön tai yhteisön tarpeita. Asiakkaita neuvotaan, ohjataan ja palvelu järjestetään mahdollisimman toimivaksi. Tavoitteena on perheen osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen vahvistamalla toimintakykyä sekä elämän hallintaa.

Tukipalveluja voivat olla esimerkiksi lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut, lastensuojelun sosiaalityö ja sen erityispalvelut sekä sosiaali- ja kriisipäivystys. Palvelujen toteutumista sekä vaikuttavuutta ohjataan, ja se sovitetaan toimimaan yhdessä muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa. (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2023a.)

Sosiaaliohjaus on perheiden, yhteisön tai yksilön neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on vahvistaa perheen tai yksilön elämänhallintaa ja toimintakykyä, joka johtaa hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseen. (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2023a.)

4.4 Lastensuojelu

Lastensuojelulain (Lastensuojelulaki 417/2007, 1 §) mukaan lapsella on oikeus suojeluun, virikkeelliseen ja turvalliseen kasvuympäristöön sekä monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen. Lastensuojelun tarkoituksena on auttaa lapsia, nuoria ja perheitä erilaisissa haastavissa tilanteissa, joka tehdään yksilöllisesti suunniteltuna sekä asiakaslähtöisesti. Lastensuojelutyö pitää sisällään myös neuvonnan, ohjauksen ja palvelujen järjestämisen. (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2023b.)

Jokainen ihminen voi tehdä lastensuojeluilmoituksen, jonka voi tehdä myös anonymisti. Lastensuojelulaki määrää sosiaali- ja terveystieteiden sekä sen palvelutuottajia ilmoitusvelvollisuudella tekemään huolen havaitessaan lastensuojeluilmoituksen (Lastensuojelulaki 417/2007, 28 §). Sosiaalityöntekijän käsiteltä ilmoituksen, hän kutsuu perheen toimistokäynnille selvittämään ilmoituksen sisältöä tarkemmin (Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2023b).

Tehokkainta ongelmien ehkäisyä onkin tukea lapsiperheitä arkea ja tarjota heille apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tällä hetkellä kunnat on velvoitettu laatimaan lastensuojelun suunnitelma lasten hyvinvoinnin edistämiseksi, lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lisäksi on todettu, että riskioloissa elävien lasten hyvinvoinnin turvaaminen vaatii myös moniammatillista yhteistyötä. Lastensuojelun tavoitteena on kuitenkin huostaanottojen sekä niiden tarpeeseen johtaneita kehityskulkujen ehkäisy, jonka vuoksi sen puitteissa tapahtuvaa moniammatillista ja tiivistä yhteistyötä on kehitettävä. (Repo 2015, 20–22.)

4.5 Perhehoito ja sijaisperheet

Lastensuojelussa pyritään aina tukemaan vanhempia siten, että lapsen oikeudet toteutuisivat hänen omassa kotonaan. Jos tämä ei toteudu, lapsi voidaan sijoittaa laitos- tai perhehoitoon.

Perhehoito on avohuollon tukitoimi, jossa järjestetään lapsen huolenpito sekä hoito ensisijaisesti sijaisperheessä. (Perhehoitoliitto.)

Sijaisperhe tekee yhteistyötä biologisten vanhempien ja läheisten kanssa sekä lapsen asioita hoitavien viranomaisten kanssa. Sijaisperheen tarkoituksena on kasvattaa lapsessa luottamusta tavallisen ja turvallisen arjen muodossa. Perhehoito voi tilanteen mukaan olla lyhyt tai pitkäkestoista. (Perhehoitoliitto.)

4.6 Kotipalvelu

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 18 §) määrittelemää sosiaalipalvelua, jossa tuetaan yhdessä muiden yhteistyötahojen kanssa vanhemmuutta, arjessa selviytymistä sekä vahvistetaan perheen voimavaroja opastamalla. Lähtökohdiana on vahvistaa tuen saanti ongelmiin, tarpeenmukaisilla sekä oikea-aikaisilla palveluilla.

Oikeus kotipalvelun saamiseksi muodostuu lapsen hyvinvoinnin turvaaminen synnytyksen, vamman, sairauden tai erityisen perhe- tai elämäntilanteen vuoksi. Se vaatii palvelutarpeen arvioinnin, jossa kartoitetaan asiakkaan tilanne sekä mahdollisten läheisten apu. Palvelua voidaan järjestää tilapäisenä tai jatkuvana palveluna, ja se voi olla myös konkreettista auttamista kotitöissä, mitä monet muut palvelut eivät anna. Kotipalvelu toimiikin hyvänä ehkäisevänä lastensuojelun muotona. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.)

4.7 Kasvatus- ja perheneuvonta

Kasvatus- ja perheneuvonta on jaettu neljään eri tehtävään: lapsen ja nuoren kasvun ja kehityksen tukeen, vanhemmuuden tukeen, pari- ja perhesuhteiden tukemiseen sekä asiantuntija-apuun. Tavoitteina on luoda lapselle turvalliset kasvuolosuhteet, lisätä perheiden psykososiaalista hyvinvointia ja toimintakykyä sekä tukea vanhempia heidän kasvatustehtävissään. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2023b.)

Vanhemmuuden tuella pyritään vahvistamaan lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutus- ja tunnesuhdetta, vanhempien kasvatustekijöitä sekä vanhempien välistä yhteistyötä, jotta se tukee lapsen hyvinvointia ja kehitystä. Lapsen kehitystä autetaan tukemalla vanhempia neuvonnan, ohjauksen tai hoidollisin keinoin, joilla pyritään tekemään lapsi näkyväksi kaikkineen ominaisuuksineen. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2023b.)

Kasvatus- ja perheneuvonnassa voi myös lapsi saada yksilöllistä psykososiaalista tukea, etenkin kriisitilanteissa. Neuvonnan hoidollinen työ kohdentuu lähinnä perheenjäsenten välisten suhteiden hoitoon, jotta se tukisi vanhemmuutta ja samalla koko perheen hyvinvointia.

Asiantuntija-apu kohdentuu muille lasten ja nuorten kanssa työskenteleville, mikä pitää sisällään konsultaatiota, työnohjausta, koulutusta sekä asiantuntijatyöryhmiin osallistumisen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2023b.)

4.8 Muut yhteistyötahot

THL kehittää perhekeskustoimintaa yhteistyössä järjestöjen, seurakuntien, kuntien ja perheiden kanssa. Se tuottaa tietoa toiminnan kehittämiseksi ja palvelukokonaisuuden määrittelemiseksi. Perhekeskustoimintaa, joka on kohdistettu lähinnä alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen, kehitetään perheiden kohtaamispaikaksi ja vertaistuen mahdollistajaksi. Perhekeskuksen toiminnassa mukana ovat varhaiskasvatus, seurakunnat, järjestöt, neuvola, lastensuojelu, perhetyö, erityistyöntelijät sekä perhe- ja kasvatuserneuvola. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006.)

Monilla paikkakunnilla on tarjolla myös lapsiperheille avoimia päiväkoteja. Avoimet varhaiskasvatustilat tarjoavat lapsiperheille toimintaa muiden varhaiskasvatustilavien ohella. Se on kohtaamispaikka perheille, ja siellä pääsee tutustumaan muihin samassa elämäntilanteessa oleviin perheisiin. Avoin päiväkotiryhmä pyrkii tukemaan lapsen kehitystä, sekä auttamaan ja tukemaan vanhempia heidän kasvatustyössään. Avoimessa päiväkodissa on monipuolista ohjattua toimintaa, ja sen lomassa on aikaa myös vapaalle keskustelulle. Päävastuu lapsesta on sillä aikuisella, jonka kanssa lapsi on tullut toimintaan. Ensisijaisesti avoin varhaiskasvatustoiminta on tarkoitettu kotihoidossa oleville lapsille. Toiminta on tavoitteellista ja ohjattua, johon kuuluu ulkoilua, leikkiä ja yhdessäoloa. (Lappeenrannan kaupunki.)

Eroa harkitseville tai eronneille perheille on tarjolla Ero lapsiperheessä -työtä. Ero lapsiperheessä työskentelyn tavoitteena on tukea vanhempia ja heidän yhteistyötään vielä eron jälkeenkin. Tärkeintä on tehdä lapsi näkyväksi eron jälkeenkin. Ero lapsiperheessä työskentelyä voidaan hyödyntää myös uusperheiden toimivuuden tukemisessa. Tarjolla on myös yksilö-, pari- ja perhetapaamisia, ryhmiä lapsille sekä vanhemmille, erotukihenkilöitä ja Apua eroon -sivustolla toimiva chat-palvelu. (Etelä-Karjalan perhetyön kehittämissyhdystys ry.)

5 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus menetelmänä

5.1 Kirjallisuuskatsaus

Kirjallisuuskatsaus on tutkimustekniikka, jossa keskitytään tutkimuksen kannalta oleelliseen aihetietoon ja siihen, millaista tietoa aiheesta on jo olemassa. Tarkoituksena on seuloa rajatusti, avoimesti ja rehellisesti tietoa tutkimuskysymyksen puitteissa. Tutkimuksen tarkoituksena on koota eri tutkimuksien tuloksia, jotka ovat taas perustana seuraaville tutkimuksille. (Kunnela 2022.)

Kirjallisuuskatsaukset jakaantuvat kolmeen eri tyyppiin, jotka ovat systemaattinen kirjallisuuskatsaus, meta-analyysi ja kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Tässä opinnäytetyössä käytetään tutkimusmenetelmänä kuvailevaa kirjallisuuskatsausta, jota luonnehditaan yleiskatsaukseksi ilman tarkkoja sääntöjä, sallii väljemmän tutkimuskysymyksen sekä laaja-alaisen kuvailemisen tutkittavasta ilmiöstä. Lisäksi kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen on valittu narratiivinen muoto, jonka yleiskatsauksen avulla pystytään antamaan käsiteltävästä aiheesta laajempi kuva tiivistämällä aikaisempia tutkimuksia johdonmukaisesti. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen narratiivisen muodon valitsemista puolsi myös sen mahdollisuus antaa ajantasaista tietoa ilman varsinaista analyttisintä tulosta. (Salminen 2011, 4, 6–7.)

Tutkimustekniikkana ja metodina kirjallisuuskatsaus kuuluu kvantitatiivisen eli määrällisen metodien ja kvalitatiivisen eli laadullisen yhdistelmään (Salminen 2011, 4). Tämä opinnäytetyö on haluttu kuitenkin pitää laadullisena tutkimuksena, jossa pyritään tutkimaan aihetta kokonaisvaltaisesti, monitahoisesti sekä tosiasioita löytäen.

Tehdyn kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on selvittää, mitä tietoa varhaiskasvatuksen sosionomin osaamisesta löytyy, ja miten hän voi hyödyntää osaamistaan varhaiskasvatuksen sekä perhepalvelujen yhteensovittamisessa. Opinnäytetyössä on analysoitu lähteiden sisältöjä ja niistä on koottu yhteneväinen tiivistelmä, mikä sisältää niin toimenkuvaa kuin palvelujakin kartoittavaa tuen ohjausta sekä perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä.

5.1 Aineiston haku ja valinta

Opinnäytetyön suunnitelmaa tehdessä havaittiin, että aiheesta oli varsin niukasti vielä tutkimustietoa. Kiinnostus aihetta kohtaan oli kuitenkin suuri, ja tutkimuskysymykseen löytyi riittävästi vastauksia. Varhaiskasvatuksen sosionomi on tehtävänä sekä tutkittavana aiheena uusi ja puhututtaa laajalti varhaiskasvatuksen henkilöstöä.

Ensimmäiset aineistohaut on tehty tammikuussa 2023. Silloin haettiin vastausta tutkimuskysymyksemme kahteen pääaiheeseen: varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen

sekä yhteistyö perheiden kanssa. Haun tarkoituksena oli löytää oleelliset ja vaikuttavimmat lähteet, joiden läpikäymisen aikana löydettiin paljon uusia merkittäviä asioita.

Aineistohaussa on perehdytty eri tietokantojen alkuperäistutkimuksiin, joita ovat muun muassa asiantuntijaraportit, tutkimukset, artikkelit, ja valtioneuvoston julkaisut. Pääosin tutkimukset ja artikkelit on löydetty neljästä eri tietokannasta: LAB Primosta, Google Scholarista, Finna fi:stä sekä Googlen hakukoneesta. Suljimme lähteistä pois populaariset julkaisut. Koska toisia opinnäytteitä on opastettu käyttämään harkiten, käytetyt opinnäytteet ovat YAMK:n opinnäytetöitä sekä pro graduja.

Valintakriteerien määrittely oli hyvin hankalaa. Opinnäytetyössä käytettiin paljon hyödyksi sisällysluetteloita ja johdantoja sen tarkasteluun, sisältääkö lähde tutkimuksen aiheeseemme liittyvää asiaa. Työssä käytettiin myös englanninkielistä lähdetä, koska aiheesta haluttiin löytää kansainvälistä tietoa. Aiheen uutuus vaikutti kuitenkin niiden vähäiseen löytymiseen.

Vähäisen tutkimustiedon vuoksi opinnäytetyössä on käytetty monipuolisia hakusanoja, joiden avulla haettiin aiheesta tietoa. Hakutermeinä käytettiin aiheeseen liittyviä sanoja kuten "varhaiskas*", "yhteistyö", "työnkuva", "osaaminen" sekä erilaisia sanaliittoja kuten "varhaiskasvatuksen sosionomi" sekä "perhe ja yhteistyö". Opinnäytetyötä varten kysyttiin myös kirjaston informaatikolta ohjausta oikeiden sanojen käyttöön. Hakua ei rajattu ajallisesti lainkaan, koska aihetta haluttiin tutkia myös eri aikakausien aikana tapahtuneiden muutosten kautta.

Koska varhaiskasvatuksen sosionomi on vielä niin uusi asia, tutkimuksetkin asiasta ovat tuoreita, mikä oli etu kirjoittamisessa. Tutkimukseen otettiin mukaan aineiston merkittävyyden vuoksi muun muassa "Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030" (Karila ym. 2017) sekä "Varhaiskasvatuksen työ muuttuu - muuttuuko asiantuntijuus" (Ukkola-Mikkola ym. 2020).

5.2 Tutkimusaineiston kuvaus

Tutkimusaineistot on valittu sen perusteella, mitkä vastasivat parhaiten tutkimuskysymykseen. Osa aineistosta käsittelevät varhaiskasvatuksen sosionomin ammattinimikettä sekä osaamisen tasoa, ja toinen osa perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä sekä palvelujen kartoitusta, joihin varhaiskasvatuksen sosionomi pystyy osallistumaan. Opinnäytetyössä on sivuttu myös historiaa, joka on johtanut varhaiskasvatuksessa tapahtuviin muutoksiin, koska se liittyy hyvin olennaisesti varhaiskasvatuksen sosionomin ammattinimikkeen muodostumiseen ja työnkuvan määrittelyyn.

5.3 Aineiston analyysi

Yhteiskunnallisen tietoarkiston (2021) mukaan tutkimuksen analyysillä päästään aineiston pinnalta syvemmälle, jossa tulkitaan tehtyjä havaintoja oman ajattelun ja teorian avulla. Mistä aineisto kertoo ja mitä se sisältää? Tehdystä analyysistä ja johtopäätöksistä tulee tutkimuksen yksi merkittävimmistä vaiheista, jonka tarkoituksena on lisätä aineiston informaatioarvoa ja selvittää tutkimuksen vastaukset.

Aineiston tarkastelu toteutetaan analyysillä, jossa selvitetään varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista ja perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Menetelmän tavoitteena on saada mahdollisimman tiivistetty ja yleinen muoto tutkittavasta aiheesta. Aineistolähtöisessä analyysissä käsitteitä yhdistellään, jotka ovat perustuneet päättelyyn ja tulkintaan. Se mahdollistaa tietynlaisen liikkumavaran, jossa kuitenkin hyväksytään myös rajoitteet. Teoriaa ja johtopäätöksiä täytyy verrata analyysin edetessä jatkuvasti alkuperäisaineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.)

Kyseinen analyysimenetelmä sopii hyvin kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen, koska analyysin tarkoituksena on luoda selkeä ja sanallinen kuva. Aineiston analyysi aloitettiin tutkimukseen valitun aineiston läpikäynnillä, jotka oli valittu aineistojen sisällön ja teemojen mukaan. Aineistoista löytyneet samaa teemaa käsittelevät aiheet on yhdistetty ja niistä on tehty lopullinen koonti. Analyysiä on tehty koko tutkimusprosessin ajan.

6 Havainnot

6.1 Varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen

Talentian (2022, 16) luonnoksessa määritellään varhaiskasvatuksen sosionomin keskeisimmiksi tehtäviksi oppiminen, lapsen osallisuuden ja vuorovaikutuksen tukeminen sekä syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisy. Sosionomi puolustaa lapsen etuja ja oikeuksia, joilla samanaikaisesti vahvistetaan lapsen hyvinvointia, tasa-arvoa, turvallisuutta sekä kestävää elämäntapaa. Lapsen perusoikeuksien puolustamiseen liittyy läheisesti myös kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, jossa varhaiskasvatuksen sosionomi hyödyntää osaamistaan, tunnistaen sekä esille tuoden lasten hyvinvointia uhkaavia tekijöitä. Tämä yhteiskuntaosaaminen, työn kehittäminen ja kehittämistarpeiden tunnistaminen ovat samoin merkittäviä osa-alueita sosionomin työssä, joissa näyttäytyy lisäksi ammattilaisen reflektiotaito vahvasti. (Lahtinen ym. 2019, 1–2.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön (2021) Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta -sivustolla määritellään varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänkuvaa seuraavanlaisesti:

Varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävänkuvassa näkyy sosionomin koulutuksessa oleva osaaminen moniammatillisen yhteistyön ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteistyön rakenteiden toteuttamisessa, perheiden palveluohjauksessa sekä perheiden kasvatusyhteistyön ja yhteisöllisyyden vahvistamisessa. Tarkoituksena tässä laissa on se, että henkilöstön erilaista osaamista hyödynnetään ja tuodaan esiin.

Sosionomin työhön liitetään hyvin läheisesti yhteisöllisyyden mahdollistamisen ja vaalimisen taito. Siinä huomioidaan lapsen kulttuurin sekä yhteisön ominaispiirteet, ja niitä arvostetaan perheen parissa työskennellessä sekä lapsen päiväkodin arjessa. Yhteisöosaamisen taitoon liittyy kiinteästi myös lapsen ja perheen osallistaminen, kuuluksi tuleminen sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen, mikä on huomioitava jokapäiväisessä toiminnassa. (Lahtinen ym. 2019, 1–2.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi useat muutkin tutkimukseen valitut aineistot toivat esille, että varhaiskasvatuksen sosionomin tulee käyttää työssään kasvatus-, hoito- ja opetustilanteissa harkintaansa sosiaalipedagogissa asioissa, joissa hän voi hyödyntää osaamistaan varhaiskasvatussuunnitelmista, lainsäädännöstä, varhaiskasvatuksesta, palvelujärjestelmistä sekä asiakastyöstä. Hänen tehtäväkuvaansa kuuluu perhetyön osaaminen, kasvatusyhteistyö, moniammatillinen yhteistyö sekä palveluohjauksen taidot, koska perheiden tilanne vaikuttaa suoraan lapsiin ja heidän hyvinvointiinsa (Lahtinen ym.

2019, 1). Tällöin sosionomin osaamisesta nousee avainasemaan havainnointi, varhainen puuttuminen, puheeksioton taito sekä sosiaalisen osaamisen hallinta, jotta perheille saadaan kohdennettua oikeanlaista ja etenkin oikeanaikaista opastusta sekä tukea.

6.2 Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö

Laadukkaan koulutuksen omaava työntekijä pystyy tarjoamaan lapselle ja perheelle lämminhenkistä sekä perhettä tukevaa yhteistyötä ja tasapainoisen vuorovaikutusympäristön, joilla on positiivisia vaikutuksia yhteistyöhön. Varhaiskasvatuksen sosionomi osaa varhaiskasvatuksen eettiset periaatteet, tehtävien tulkinnan ja niiden muokkaamisen tarvittaessa, valmiudet kehittyä työntekijänä, johon kuuluu jatkuva sekä määrätietoinen yhteistyö ja vuorovaikutus perheiden kanssa. Varhaiskasvatuksen sosionomilla on tieto ja taito työskennellä eri kulttuuritaustoista olevien perheiden kanssa, kasvatukselliset ja kulttuuriset erot tunnistuen ja niitä arvostaen. (Karila ym. 2017, 70–72.)

Kasvatustyö on yhteisöllistä työtä, joten vuorovaikutus- ja yhteistyöosaaminen ovat välttämättömiä taitoja. Parhaiten varhaiskasvatus toteutuu, kun se on dialogista vuorovaikuttamista, joka vaatii vahvaa yhteistyöosaamista perheiden ja kaikkien muiden kontaktien kanssa. Kasvatuksellinen vuorovaikutus on osa arkea, ja sitä toteutetaan perheiden ja lasten kanssa joka päivä. Monikulttuurisuus on rikkaus, mutta tuottaa samalla haasteita kommunikoinnissa ja ymmärryksessä. Kumppanuuslähtöinen työskentely heidän kanssaan vaatii sosionomilta hyvää kulttuuriosaamista. (Karila ym. 2017, 73–74.)

Päiväkoti-ikäinen lapsi tykkää tutkia erilaisia ilmiöitä yhdessä aikuisten ja muiden lasten kanssa. Lapsen oppimisen ja kehityksen sekä vertaissuhteiden ymmärtäminen ovatkin yksi keskeisin taito varhaiskasvatuksen sosionomilla. Aktiivinen oppiminen vaatii aikuisia, jotka tukevat ja ohjaavat lasta. Lapsen kiinnostuksen kohteita tulee ruokkia, ja niiden selvittämiseen yhteistyö perheeseen on oiva väylä. (Karila ym. 2017, 72.)

Asiakkuus laajenee tulevaisuudessa enemmän yksilöstä koko perheeseen, sillä perhe vaikuttaa yksilön hyvinvointiin suuresti. Perhe voikin olla juuri se paras väline myös lapsen auttamiseen ja tukemiseen. Toimiva yhteistyö perheen kanssa vaatii kuitenkin paljon aikaa ja luottamuksen rakentamista ammattilaiselta, mutta se on myös palkitsevaa. (Tiilikka ym. 2018, 7.)

7 Pohdinta

7.1 Tulevaisuuden näkymät

Syy opinnäytetyön aiheeseen oli uteliaisuus ja mielenkiinto uutta varhaiskasvatuksen ammattinimikettä kohtaan. Varhaiskasvatuksen sosionomiksi valmistuminen on uuteen astumista. Ammattiin, josta ei tiedetä vielä paljoakaan. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut pohtia uutta varhaiskasvatuksen henkilöstörakennetta, sosionomin osaamistasoa ja selvittää varhaiskasvatuksen sosionomin työkuva perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, koska Etelä-Karjalan alueella ei ole vielä profiloitu varhaiskasvatuksen sosionomin toimia.

Ensimmäiseksi pohdinnoissa heräsi ihmetys opintosuunnitelmien ja henkilöstörakennemuutoksen täytäntöönpano järjestys. Eikö olisi ollut varhaiskasvatuksen sosionomin opiskelijoille suotavampaa muodostaa ensin varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvaus sekä valtakunnalliset toimet, ja vasta sen jälkeen opiskeluun tulleet alan pätevyysmuutokset? Tällöin olisi vältetty opiskelijoiden keskuudessa muodostunut epätietoisuus. Tällä hetkellä valmistuvat varhaiskasvatuksen sosionomit jäävät ilman omaa ammattitaitoaan vastaavaa työtä suurimmassa osassa maataamme.

Uusilla varhaiskasvatuksen sosionomeilla on nyt edessään mielenkiintoinen, mutta mahdollisesti raskaskin polku tallattavaksi, muuttuneeseen varhaiskasvatuksen työympäristöön. Vanhan toimintakulttuurin muuttaminen ei tapahdu hetkessä ja vastarintaakin mahdollisesti muodostuu, kuten usein miten tapahtuu uuden ryhmän kuohuntavaiheessa (Arminen ym. 2012, 11).

Kun varhaiskasvatuksen sosionomi alkaa työskentelemään uudella ammattinimikkeellään, samalla hän alkaa rakentamaan uutta ammatti-identiteettiään. Siihen tulevat vaikuttamaan alan sosiaaliset, yhteiskunnalliset sekä kulttuuriset käytännöt. Näiden lisäksi identiteetin muodostukseen vaikuttavat myös työn arvot ja arvostukset, eettiset periaatteet, vuorovaikutussuhteet tiimin kanssa sekä tulevaisuuden odotukset työn suhteen. Toivottavaa on, että sosionomi saa mahdollisuuden vaikuttaa työhönsä ja kokea sen mielekkyyden. Silloin se edistää ammatissa toimimisen vapauden tunnetta, antaa voimavaroja sekä motivaatiota työn kehittämiseksi (Ukkola-Mikkola ym. 2020, 3).

Yhtenä syynä henkilörakennemuutokseen on selkeästi varhaiskasvatuksen opettajien suuri työvoimapula. Kevan tekemän tilaston mukaan (kuva 2) vuonna 2020 oli jo reilun 4000 varhaiskasvatuksen opettajan vaje, jonka odotetaan pahenevan vielä vuosien myötä (OAJ 2022).

Kuva 2. Kuntien työvoiman kysynnän tila maanlaajuisesti vuonna 2020 (Keva 2021).

Kaikesta huolimatta henkilörakennemuutokselle on myös aiheellinen, ja varhaiskasvatuksen sosionomille löytyy tarvetta tässä muuttuneessa yhteiskunnassa. Kuten Revon (2015) tekemässä tutkimuksellisen kehittämishankkeen kyselyissäkin kävi ilmi, tämänhetkiset varhaiskasvatuksen ammattilaiset kaipaavat työyhteisönsä sosionomin kaltaista osaamista.

Karilan & Kupilan (2010, 25) tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksessa pitäisi jo irtaantua ajatuksesta ”kaikki tekevät kaikkea”, koska se hämmentää työntekijöitä. Siksi varhaiskasvatukseen kaivataan selkeitä tehtäväjakoja, vastuita ja velvoitteita jokaiselle ammattiryhmälle. Erilaisten alojen asiantuntijuutta pystytään hyödyntämään parhaiten silloin, kun jokainen ymmärtää sekä luottaa omaan tietoonsa ja taitoonsa. Kun he tuovat oma osaamisensa toisten käyttöön ja tiedot yhdistetään, saavutetaan paras tulos ja opitaan itsekin samalla. Näin syntyy uusi moniammatillinen toimintakulttuuri ja asiantuntijoiden

yhteistoiminnassa tapahtuva tarkastelutapa. Se tuo lisäarvoa ryhmän työskentelyyn sekä samalla parantaa ja vahvistaa varhaiskasvatuksen laatua.

Myös Rintakorpi & Holmikari (2021) pohtivat artikkelissaan tätä varhaiskasvatuksessa havaittua opettajien- ja sosionomikoulutuksen välistä jännitettä. Heidän mielestään kilpailu voi jopa haitata lapsen laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumisen. Havaintojen mukaan vielä tälläkin hetkellä varhaiskasvatuksen sosionomiksi opiskelevat ovat kokeneet sijaisuuksia tehdessään eriarvoisuutta ja vähättelyä ammattikorkeakouluopintojensa vuoksi. Vaikka sosionomit saavat koulusta ammattiin nähden täydellisen erityisosaamisen, sitä ei arvosteta vielä riittävästi työrintamalla. Täytyy muistaa, että varhaiskasvatukseen mukaan tuotu sosiaalipedagoginen osaaminen kuitenkin parantaa laatua ja kehittää sitä, mikä vaatii muulta henkilöstöltä ymmärrystä asiaan sekä joustavuutta.

Tämä jännite sosiaalisen ja pedagogisen tehtävien välillä ei valitettavasti ole aivan uusi, ja on selkeästi hitaasti muuttuva ilmiö, koska jo 2000-luvun alussa Karila ym. (2001, 12) totesivat saman havainnon. Toivottavaa onkin, että henkilömurroksen jälkeen jokainen tiimin jäsenen oppii ”puhaltamaan yhteiseen hiileen”, jolloin saavutetaan paras lopputulos. Moniammatillisesta tiimistä hyötyvät parhaiten perheet, henkilöstö ja päiväkodit, kun ajatellaan lapsen kasvua, hoitoa, kehitystä, oppimista sekä hyvinvointia monitahoisesti.

Varhaiskasvatuksen kehittämistä tulee tehdä koko yhteiskunnan yhteinen projekti. Suomessa nähdään asiat melko mustavalkoisina, jolloin lasten kotona oleminen ja ammattilaisten toteuttama varhaiskasvatus nähdään vastakkain aseteltuna. Tavoitteena kuitenkin olisi, että niitä kumpaakin tarkasteltaisiin lapsen näkökulmasta ja positiivisesti. Voisiko olla tarpeellista nostaa varhaiskasvatuksen kehittäminen Suomessa esille vielä laajemmin? Se, mitä yhteiskunta haluaa kehitettävän, ei löydy pelkästään varhaiskasvatuksen sisäisen kehittämisen avulla. Siihen tarvitaan myös laajasti työelämän joustojen, perhevapaajärjestelmän ja yleisen varhaiskasvatuksen merkitystä koskevan tietoisuuden kehittämisen toimia. Tätä voidaan verrata peruskoulujärjestelmään, jota aiemmin kehitettiin ja rakennettiin yhdessä. (Karila ym. 2017, 13–14.)

Varhaiskasvatuksen kehittäminen tarvitsee pitkän aikajänteen suunnitelmaa, jossa ehdotuksia toteutetaan. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan ideat tulee ottaa tosissaan, sillä kuka muukaan kuin kentällä työskentelevä henkilö, olisi parempi ehdotusten laatija. Jotkut varhaiskasvatuksen muutokset ja investoinnit vaikuttavat tulevaisuuden kustannuksiin alentavasti, ja sen takia tuleekin miettiä niiden hyötyjä pitkällä aikavälillä sekä tukea kuntia taloudellisesti. Kaikista kehittämiseen liittyvistä muutoksista tulee positiivisia seurauksia vain, jos ja kun varhaiskasvatus on laadukasta. (Karila ym. 2017, 13–14.)

Muuttuvassa yhteiskunnassa, jossa lastenhoidontuet ovat kasvaneet mittavassa määrin tarvitaan varhaiskasvatuksen sosionomin sosiaalipedagogista osaamista, kiusaamisen ehkäisyä, tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittämistä sekä lasten hyvinvoinnista huolehtimista ja tukemista. Sosionomi osaa tarjota oikeanlaista sekä oikeanaikaista tukea ja palveluohjausta perheille, heidän tarpeidensa mukaan. Hän osaa toimia verkostoyhteistyössä lapsen elämäntilanteeseen liittyen sosiaali- ja terveystalvelujen sekä erityistalvelujen kanssa.

Uuden varhaiskasvatuksen organisaation onnistumisen mahdollistaa avoimet keskustelut, hyvä työnjako ja organisointi, oman sekä toisten osaamisen tunnistaminen ja niiden onnistunut yhdistäminen. Tällaisen laajentuneen ja monipuolistuneen asiantuntijuuden avulla parannetaan lasten ja perheiden etuja sekä varhaiskasvatusta. (Karila ym. 2017, 88–90.)

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Kaikilla tieteenaloilla pätee samat tutkijoiden työtä ohjaavat eettiset periaatteet. Niihin perehdytään jo ennen tutkimuksen aloittamista, ja niitä noudatetaan myös opinnäytetyössä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 4–5.) Tutkimuksen kaikkiin vaiheisiin liittyvät eettiset kysymykset, joissa kunnioitetaan kaikkea materiaalia ja ihmisarvoa, sekä tuotetaan uudenlaista tietoa. (Kallinen & Kinnunen.)

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitiin kriittisellä työotteella, mikä alkoi tutkimuskysymyksen perustelusta sekä lähteiden valitsemisesta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Lähteen luotettavuuden ja eettisyyden arvioinnissa pohdittiin muun muassa kirjoittajan asiantuntijuutta, tekstin rehellisyyttä ja eettisyyttä (Hirsjärvi ym. 2009, 23–24). Tarkastelimme aiheesta aiemmin tehtyjä opinnäytetöitä (YAMK), joita oli hyvin niukasti, kun taas käsittelemiämme muita varhaiskasvatuksen sosionomin julkaisuja löytyi enemmän.

Nämä varhaiskasvatuksen sosionomia koskevat teorialähteemme ovatkin suhteellisen uusia, johtuen aiheen uutuudesta. Lähdetiedot on esitelty tieteellistä kirjoitusohjetta noudattaen, ja tutkimusta tehdessä on huomioitu tarkoin julkaistu Talentian opas varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvasta. Tutkimuksen luotettavuutta täydentää myös se, että aihe liittyy tämänhetkiseen varhaiskasvatuksen henkilörakennemuutokseen. Samoin tutkimukseen käytetyn ajan perusteella voidaan myös arvioida myös tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2018, toinen kappale). Käytimme tutkimuksen tekemiseen reilu puoli vuotta, josta kirjoittamiseen kului yli kaksi kuukautta.

Opinnäytetyön luotettavuuden tarkastelu tapahtui tarkastelemalla alkuperäisteoksen roolia suhteessa tutkimuskysymykseen vastaamiseen. Tutkimuskysymyksen ollessa väljä aiheetta tarkasteltiin monestakin eri näkökulmasta, jolloin havaittiin aineiston olevan riittävää ja sopivaa. (Kangasniemi ym. 2013.)

Tutkimuksen havainnointien luotettavuutta voi heikentää lähdeaineistojen suppeus, koska aiheesta ei ole vielä paljon tutkimuksia. Samoin ammattijärjestö Talentia ry:n selvitys varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvasta ja osaamisesta oli vasta luonnos, mutta kuitenkin pisimmälle valmistettu opas. Muut lähteet olivat kuitenkin samalla linjalla ja tukivat opasta varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaan liittyen.

Lähteet

Aalto, A. & Kohtamäki, T., 2018. Kohtaamista ja kokemuksia. Viitattu 5.5.2023. Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/158689/Aalto_Kohtamaki.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Arene ry, 2017. Sosionomikoulutus ammattikorkeakouluissa. Viitattu 13.8.2023. Saatavilla https://www.arene.fi/wpcontent/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_lyhyt_raportti_fin.pdf?_t=1526901428

Arminen, P., Peltoniemi, V. & Tuomainen, T., 2012. Ryhmästä oppivaksi ryhmäksi, tukea ryhmätyöskentelyn aloitukseen. Viitattu 13.7.2023. Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42569/Arminen_Peltoniemi_Tuomainen.pdf?sequence=2

Christenson, S., Amy L. & Reschly A., 2009. School-Family Partnership. Viitattu 22.7.2023. Saatavilla <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9780203876046/handbook-school-family-partnerships-sandra-christenson-amy-reschly>

Eskelinen, A. & Holmikari, J., 2021. Uudet tuulet – varhaiskasvatus matkalla tulevaisuuteen. Viitattu 12.8.2023. Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/424508/Laurea_julkaisut_162.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Etelä-Karjalan hyvinvointialue, 2023a. Lapsiperhesosiaalityö. Viitattu 5.5.2023. Saatavilla <https://eksote.fi/asiakkaalle/kanssasi/perhe-ja-lapset/kun-perheessa-on-vaikeaa/lapsiperhesosiaalityo/>

Etelä-Karjalan hyvinvointialue, 2023b. Perustietoa lastensuojelusta. Viitattu 19.6.2023. Saatavilla <https://www.ekhva.fi/asiakkaalle/kanssasi/perhe-ja-lapset/lastensuojelu/>

Etelä-Karjalan perhetyön kehittämissyhdistys ry. Ero lapsiperheessä. Viitattu 14.7.2023. Saatavilla <https://ensijaturvakotienliitto.fi/ek-perhetyo/etusivu/toiminta/ero-lapsiperheessa/>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P., 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kallinen, T. & Kinnunen, T., Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Viitattu 5.5.2023. Saatavilla <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E., 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Viitattu 12.7.2023. Saatavilla <file:///C:/Users/35850/Downloads/128286-Artikkelin%20teksti-273828-1-10-20230330.pdf>

Karila, K., 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Viitattu 3.6.2023. Saatavilla https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf

Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S., 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030. Viitattu 5.5.2023. Saatavilla <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Karila, K. & Kupila, P., 2010. Varhaiskasvatuksen työidentiteettien muotoutuminen eri ammattilaissukupolvien ja ammattiryhmien kohtaamisissa. Viitattu 2.7.2023. Saatavilla <https://docplayer.fi/23223576-Varhaiskasvatuksen-tyoidentiteettien-muotoutuminen-eri-ammattilaissukupolvien-ja-ammattiryhmien-kohtaamisissa-kirsti-karila-paivi-kupila.html>

Karila, K., Nummenmaa, A. R. & Nummenmaa, R., 2001. Matkalla moniammatillisuuteen: kuvauskohteena päiväkotit. Helsinki: WSOY.

Keva, 2021. Kuntien työvoimaennuste 2030: Hoitajissa, sosiaalityöntekijöissä ja lastentarhaopettajissa suurin osaajapula nyt ja tulevaisuudessa. Viitattu 26.7.2023. Saatavilla <https://www.keva.fi/uutiset-ja-artikkelit/kuntien-tyovoimaennuste-2030-hoitajissa-sosiaalityontekijoissa-ja-lastentarhanopettajissa-suurin-osaajapula-nyt-ja-tulevaisuudessa/>

Kunnela, A., 2022. Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja: Kirjallisuuskatsaukset. Viitattu 5.5.2023. Saatavilla <https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/kirjallisuuskatsaukset/>

LAB-ammattikorkeakoulu, 2023. Opinto-opas. Viitattu 15.6.2023. Saatavilla <https://opinto-opas.lab.fi/68177/fi/68117/68143/1704/1202>

Lahtinen, J. ym., 2019. Sosionomi AMK varhaiskasvatuksessa -varhaiskasvatuksen sosionomin osaaminen. Viitattu 13.7.2023. Saatavilla https://dialogi.diak.fi/wp-content/uploads/sites/8/2019/05/Varhaiskasvatuksen_sosionomi_15032019_LOPPUESITYS.pdf

Laki lasten päivähoidosta 36/1973. Annettu 19.1.1973. Viitattu 15.6.2023. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1973/19730036>Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta 733/1992. Annettu 3.8.1992. Viitattu 15.6.2023. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1992/19920733>

Lampi, L. & Lehtonen, A., 2022. Monikulttuurisuuden huomioiminen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Viitattu 8.8.2023. Saatavilla

https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/154142/Opiskelija_Lampi_Linda_Opiskelija_Lehtonen_Anna_progradu%20.pdf?sequence=1

Lappeenrannan kaupunki. Avoin päiväkotiki. Viitattu 14.7.2023. Saatavilla

<https://www.lappeenranta.fi/fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/avoin-paivakoti>

Lastensuojelulaki 417/2007, Annettu 13.4.2007. Viitattu 15.6.2023. Saatavilla

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun Keskusliitto, 2023. Koska lapset ovat tärkeintä, mitä meillä on. Viitattu 19.6.2023. Saatavilla <https://www.lskl.fi/>

Lastensuojelun Keskusliitto. Lapsen oikeudet. Viitattu 17.6.2023. Saatavilla

<https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus-turvaa-lasten-ihmisoikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

OAJ, 2022. OAJ:n keinot varhaiskasvatuksen opettajapulan ratkaisemiseksi. Viitattu 13.7.2023. Saatavilla <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/nakemyksemme/2022/oajn-keinot-varhaiskasvatuksen-opettajapulan-ratkaisemiseksi/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2021. Usein kysyttyä varhaiskasvatuksesta. Viitattu 13.7.2023. Saatavilla <https://okm.fi/varhaiskasvatuksesta-kysyttya>

Opetushallitus, 2019. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Viitattu 2.7.2023.

Saatavilla <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2018>

Perhehoitoliitto. Lasten ja nuorten perhehoito eli sijaisvanhemmuus mahdollistaa pysyvät ihmissuhteet. Viitattu 19.6.2023. Saatavilla

https://www.perhehoitoliitto.fi/minustako_perhehoitaja/lasten_ja_nuorten_perhehoito

Perusopetuslaki 628/1998, Annettu 21.8.1998. Viitattu 15.6.2023. Saatavilla

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L1P1>

Perälä, M., 2020. "Kyllä sitä selviää ilman rahaa, kun on pakko" lapsiperheköyhyys internetin keskustelupalstoilla. Viitattu 8.8.2023. Saatavilla

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/123276/Per%c3%a4l%c3%a4Marianne.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

- Pesonen, J., 2020. Varhaiskasvatuksen opettajan ammattieettiset ohjeet. Viitattu 5.5.2023. Saatavilla
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pieksämäen kaupunki, 2012. Varhaisen tuen käsikirja. Viitattu 15.6.2023. Saatavilla
<https://www.pieksamaki.fi/wp-content/uploads/kasikirjajulkinenversio.pdf>
- Prokkola, L., 2021. Varhaiskasvatuksen sosionomit osallisuuden toimintakulttuurin rakentajina. Viitattu 7.7.2023. Saatavilla
<https://dialogi.diak.fi/2021/10/06/varhaiskasvatuksen-sosionomit-osallisuuden-toimintakulttuurin-rakentajina/>
- Repo, K., 2015. Puheeksiottamisen kehittäminen päivähoiton varhaiskasvatuksessa. Viitattu 15.6.2023. Saatavilla
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/96011/Repo_Katja.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Rintakorpi, K. & Holmikari, J., 2021. Sosiaalipedagogisen osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen varhaiskasvatuksessa. Viitattu 13.7.2023. Saatavilla
<file:///C:/Users/35850/Downloads/109067-Artikkelin%20teksti-216576-1-10-20211214.pdf>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A., 2006. Menetelmäopiston tietovarasto. Viitattu 5.5.2023. Saatavilla https://www.fsd.tuni.fi/metodimaopetus/kvali/L3_3_3.html
- Salminen, A., 2011. Viitattu 3.7.2023. Saatavilla
https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Sandström, S. ym., 2018. Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kuvaamana. Viitattu 29.6.2023. Saatavilla
<https://www.oamk.fi/epooki/2018/moniammatillinen-yhteistyö-sosiaali-ja-terveysalan-ammattilaisten-kuvaamana/>
- Sivistysvaliokunta, 2018. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajien määrän kehitys ja ennakointi. Viitattu 30.7.2023. Saatavilla
<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2018-AK-196337.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009. Varhaiskasvatuksen uudistamisen linjauksia. Viitattu 2.7.2023. Saatavilla
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72172/URN%3ANBN%3Afi-fe201504226500.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, Annettu 30.12.2014. Viitattu 15.6.2023. Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L2P10>

Talentia. Varhaiskasvatuksen sosionomi. Viitattu 8.8.2023. Saatavilla
<https://www.talentia.fi/nain-vaikutamme/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtavakuva/>

Talentia, 2022. Sosionomit varhaiskasvatuksessa. Viitattu 5.5.2023. Saatavilla
<https://talentia.lukusali.fi/#/reader/e3226696-9654-11ed-b7db-00155d64030a>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023a. Lapsiperheiden kotipalvelu. Viitattu 19.6.2023.
 Saatavilla <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/lapsiperheiden-kotipalvelu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2023b. Kasvatus- ja perheneuvonta. Viitattu 13.7.2023.
 Saatavilla <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/kasvatus-ja-perheneuvonta>

Tiilikka, T., Majasaari, H. & Saarikoski, S., 2018. Yhteistyössä toimien: Käsitteitä monialaisuudesta ja moniammatillisuudesta sosiaali- ja terveysalalla. Viitattu 5.5.2023.
 Saatavilla
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/157993/B136_low.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tuomi, J. & Sarajärvi, A., 2017. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Viitattu 13.7.2023.
 Saatavilla
[https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=h_VDDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT3&dq=Tuomi,+J.+%26+Saraj%C3%A4rvi,+A.+\(2018\).+Laadullinen+tutkimus+ja+sis%C3%A4ll%C3%B6nanalyysi.&ots=fFwVN1UIXG&sig=hbki0HCEERt1YtUN67jIVy7N-6Y&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=h_VDDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT3&dq=Tuomi,+J.+%26+Saraj%C3%A4rvi,+A.+(2018).+Laadullinen+tutkimus+ja+sis%C3%A4ll%C3%B6nanalyysi.&ots=fFwVN1UIXG&sig=hbki0HCEERt1YtUN67jIVy7N-6Y&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 10.7.2023. Saatavilla
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Ukkonen-Mikkola, T., Yliniemi, R. & Wallin, O., 2020. Varhaiskasvatuksen työ muuttuu - muuttuuko asiantuntijuus? Viitattu 20.7.2023. Saatavilla
[file:///C:/Users/35850/Downloads/89217-Artikkelin%20teksti%20\(sis%C3%A4ll%C3%A4en%20taulukot,%20kuviot%20ym.\)-179067-1-10-20201221.pdf](file:///C:/Users/35850/Downloads/89217-Artikkelin%20teksti%20(sis%C3%A4ll%C3%A4en%20taulukot,%20kuviot%20ym.)-179067-1-10-20201221.pdf)

Valtioneuvosto, 2008. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuohjelma. Viitattu 15.6.2023. Saatavilla https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/73921/julkaisu_2008_6_Kaste_verkko.pdf

Valtioneuvosto, 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuohjelma. Viitattu 15.6.2023. Saatavilla https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74895/Rap%20ja%20mui_2016_16_PDF.pdf

Varhaiskasvatustaki 540/2018, Annettu 13.7.2018. Viitattu 10.5.2023. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatustaki#Pidm45053755421696>

Vlasov, J., 2018. Reflecting Changes in Early Childhood Education in the USA, Russia and Finland. Viitattu 10.5.2023. Saatavilla <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104321/978-952-03-0841-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, 2021. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Viitattu 23.7.2023. Saatavilla <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>